

מלחמת מאסף חינוכית

ידיעות הקיבוץ ■ 3.6.2014

העדפת השינשינים הנתונה למפעלי הצדקה משקפת את תחלואי החינוך בתנועה הקיבוצית ובחינוך הממלכתי בכללותו

בידיעה על תוצאות סקר שנערך בקיבוצים, מצוטט איתן ברושי: "הסקר מצטרף לנתונים שמחייבים חשבון נפש מעמיק ביותר. הציבור אינו מקשר בין התנודות רבות ומגוונות לבין התנועה הקיבוצית" ("מה חרשבים על הקיבוצים", ידיעות הקיבוץ 23.5). שבוע לאחר מכן, כשהיא מתייחסת לנושא שנת השירות, שואלת תמר רו: "השאלה היא אם יש עדיין לתנועה הקיבוצית משמעות ומשימות לאומיות, או שמא תפקידה רק לדאוג לרווחתם של חבריה" ("שירות כלל או שירות לעצמנו?", ידיעות הקיבוץ 30.5). איתן ותמר דנים בתופעות שהן סימפטומים, שלא דווקא מהווים שורשים של בעיה מהותית שאנחנו שרויים בה. בשעתו, העמידה תנועת העבודה הציונית כלים חינוכיים לקידום החזון הערכי. בראש וראשונה הוקם "זרם העובדים" בחינוך. מערכת החינוך בקיבוצים הייתה חלק מהזרם. מבתי הספר של הזרם הזה יכלו תנועות הנוער לשאוב את הגרעין הקשה והמחויב של מגשימים בפועל. בשנת 1953 החליט רוד בן-גוריון לבטל את זרם העובדים לטובת ה"ממלכתיות", אך לא היה בכוחו הפוליטי כדי לבטל את זרם החינוך של הציונות האורתודוקסית. בחינוך הממלכתי-ידיתי וכישיבות התיכוניות המשיכו לחנך לערכים שכעבור כמה עשורים הצמיחו את "גוש אמונים" ואת הציונות המשיחית, שהיא היום בעוכרינו. בממלכת-ידיתי ממשיכים להנחיל השקפה ציונית מסוימת, חזון ציוני מסוים. לא כולם מגשימים אותה, אך היא קו-

בעת את הטון.

היום, כחלק מהחינוך הממלכתי-כללי, אנחנו מגדילים (בהצלחה) ערכי הומניזם, אזרחות טובה, הנדבות, שירות צבאי משמעותי – אך איננו מנחילים חזון ציוני, ו"באין חזון יפרע עם". אפשר לומר שהחינוך בממלכת-כללי הוא א-ציוני או "פוסט-ציוני". להבדיל, לא כך בממלכת-ידיתי. נוצר ואקום רעיוני. ואקום זה מאפשר לציונות המשיחית לנכס לעצמה את המעמד של "הציונות האמיתית". הוא משאיר את החניכים ללא השקפת עולם עם חזון ציוני כקונטרה למסרים של מימוש עצמי מעל הכול, המוחררים מהחברה החיצונית.

כותבת תמר רו: "שנת שירות היא אחד הכלים המעטים לחינוך קיבוצי וחינוך להתנדבות שנותן רו לתנועה". אולי נכון הדבר, אך זו שמחת עניים. ככלל, אין בכוחו של חינוך דל זה לעמוד נגד תקשורת ההמונים המונחית בידי קשרי הון-שלטון. החינוך בשנת שירות משול למלחמת מאסף נגד תבערה ביער עם אקדח צעצוע. אדרבה – נס הוא, שיש עוד נכונות כלשהי להתנדב להדרכה, במידה רבה בזכות פעילות תנועת הנוער בחצרות הקיבוץ. בהיעדר הנחלת השקפת עולם המשקפת חזון ציוני ייחודי במשך שנות ההתבגרות – האופציה של תיקון עולם על-ידי הדרכה בתנועת נוער כמשימה ציונית-פוליטית אינה מצויה כלל על מסך הרדאר של רוב הנוער.

עוד מימי זרם-העובדים האמינו מחנכיו בחינוך הומניסטי. בכל גוון של חינוך הומניסטי, החניך

מוצב במרכז. בסופו של יום קובעים החניכים את דרכם אחרי שהושפעו מהתשומה (או מחוסר התשומה) של מערכת החינוך. להבדיל מהחינוך הציוני מימי זרם-העובדים, בימינו ההשלכות של הדרכה למען "צדק ולא (רק) צדקה" כמשימה בשנת שירות – לא הובהרו בתהליך חינוכי א-ציוני הומניסטי במערכת הממלכתית-הכללית, כולל במקומותינו. איתן ברושי יכול לבכות את המצב, שאיננו מקבלים "קרדיט" למשימות החברתיות שלנו – אך ההסבר הוא פשוט: לחניכים, שהם כביכול "שלי-חינוך" במפעלי צדקה, אין כל מוטיבציה או יכולת להסביר בסביבתם את תרומתם כביטוי של השקפת עולם רעיונית-קיבוצית. הם כלל אינם ערים לכך כי חברה ניאוליברלית מנצלת את התנדבותם על מנת לטייח את מחדלי הקפיטליזם הישראלי שהפקיר את מדינת הרווחה. השינשינים כלל אינם יודעים כי במקרים רבים הם משתפים פעולה עם אידיאולוגיה מנוגדת לזו של התנועה הקיבוצית. העדפת השינשינים הנתונה למפעלי הצדקה משקפת את תחלואי החינוך בתנועה הקיבוצית, ובחינוך הממלכתי בכללותו. חשבון הנפש שמבקש איתן ברושי חייב להתחיל במחלקת החינוך. למרבה הצער, מחלקה זו מתרכזת בשאלות של קיום פיזי. אכן, "אם אין קמח אין תורה", אך בפסוק העוקב כתוב: "אם אין תורה אין קמח". מתבקשים איזון ועבודה במקביל.

מיכאל לבני, לוסן